

Det bör inledningsvis nämnas att enligt utvärderarnas mening har operationerna överlag fungerat väl med tanke på de svåra förutsättningar som gällde. Svenska myndigheter och organisationer besitter vid nödlägen flexibilitet och samarbetsförmåga, egenskaper som har betydelse för totalförsvarets funktionförmåga vid beredskap och krig. Detta konstaterande innebär dock inte att operationerna fungerat perfekt. En serie misstag har, som framgått av tidigare avsnitt, begåtts. Misstagen har dock inte visat på några grundläggande organisatoriska svagheter i landet oljeskyddsberedskap.

Beredskapsorganisationer bygger helt naturligt på de mest sannolika händelserna. Vid mindre sannolika, komplicerade eller stora olyckor måste samhällets beredskap bygga på de ansvarigas förmåga till samverkan. Bekämpnings- och saneringsoperationer i Stockholms skärgård visar att denna förmåga finns.

I föregående kapitel redovisade iakttagelser leder ofta till likartade bedömningar. I detta kapitel sammanvägs dessa bedömningar till en serie slutsatser.

1 För oljebekämpning ansvariga myndigheter har brustit i planeringen av sin beredskap inför större oljepåslag på land. En grundplanering baserad på uppgifter om tillgängliga resurser och lämpliga kontaktpersoner ger bästa förutsättningar för hög bekämpningseffektivitet. Uppövade kontaktvägar synes härvid vara mycket väsentliga. Regelbundna samövningar, snarare än detaljerade planer, synes vara den viktigaste beredskapsåtgärden och det lämpligaste att nå ledningsberedskap inför framtid större olyckor.

2 Den reella ledningsorganisationen kom att i icke oväsentliga stycken avvika från det formella. Avvikelserna är dock i stor utsträckning ett bevis på organisationernas flexibilitet inför oförutsedda händelser.

Ledningsorganisationen måste kunna ge utrymme för improvisationer. Utrymmet för improvisationer och privata initiativ får dock inte vara så stort att obehöriga personer fattar beslut.

3 Särskilde befälhavaren bör finnas med i bilden redan för verksamhetens start och han behöver ha en förberedd uppehållsplats med erforderliga förbindelser. Befälhavaren bör också förses med en stab. Förhållandet mellan Länsstyrelsen och särskilde befälhavaren behöver klarläggas.

4 Länsstyrelsens osäkerhet i inledningen synes bero på brandlagen enligt dess ordalydelse ej är tillämpningsbar på operationer av denna typ. Förutsättningarna för övertagande i § 12 hindrade uppenbarligen länsstyrelsen att ta över tidigare än som skedde. Departementschefen i prop 1973 : 185 ger uttryck för en vidare tolkning av "att avvärja eller begränsa skada" än vad som har varit fallet. Departementschefen anger "hänföras också åtgärder som vidtas innan en händelse som kan föranleda skada har inträffat". Länsstyrelsen skulle, ordalydelsen i § 12 oaktat, alltså ha kunnat överta ledningen tidigare. Det torde dock för att nå länsstyrelsens samordningsmål, ej ha varit nödvändigt att överhuvudtaget ta över ledningen. När länsstyrelsen ändå valde detta medel borde detta gjorts tidigare.

5 Länsstyrelsens främsta och normala uppgift är att handlägga administrativa ärenden. Någon erfarenhet av operativ ledning finns ej, men kan givetvis byggas upp. Länsstyrelsens administrativa bakgrund gör den mer lämpad som initiativtagare till samordningsåtgärder än operativt organ.

6 Samordningsdiskussioner är ofta effektiva. Genom samgruppering förenklas samordningen avsevärt.

7 De organisationer och myndigheter som ska kunna samverka i en oljebekämpning har ett fåtal gemensamma radiofrekvenser. Vid beredskapsplanläggningen bör behovet av gemensamma frekvenser och radiostationer ses över och sambanden övas.

8 Kustbevakningen bör i den organisation som byggts upp för oljebekämpning till sjöss bättre förbereda sig för situationer där det krävs samverkan med organisationer både på land och till sjöss, även på den taktiska nivån bl a genom samövningar.

9 En på land och på vatten samordnad skadeinventering byggd på ett gemensamt bedömningsunderlag synes vara nödvändigt för att tillgängliga resurser skall kunna utnyttjas effektivt. Det är väsentligt att avvakta med större operationer tills en klar bild av skadeläget erhållits.

10 För att effektivt kunna bekämpa vittomfattande oljepåslag krävs en förberedd skadeinventeringsorganisation. Skärgårdsbefolkningens goda lokalkännedom kompletterad med utbildning i oljebedömningsgrunder är här en viktig resurs att ta tillvara. I oljebedomning utbildade kustjägare är en annan viktig samhällelig resurs som bör utvecklas som bör utnyttjas.

11 det rådde 0,5 m lågvatten vid de första påslagen och normalt tas inte olja som ligger under vattenytan bort under finsaneringskedet. Detta är en effekt av bristande teknik och att området är ingenmansland.

12 Flottans reperfartstyg Freja gjorde en utomordentlig insats. Eftersom kustbevakningen saknar egna dylika reparationsresurser vore det rimligt att överväga hur dessa resurser kan användas i framtida bekämpningsorganisationer.

13 Man kan förutsätta att oljeolyckor även i framtiden kommer att resultera i strandpåslag av olja varför det finns anledning att förstärka landorganisationen resurser att bekämpa och sanera olja på stranden.

14 Hanteringen och deponeringen av oljehaltigt avfall på land lämnar en del övrigt att önska och behöver ses över samt bör leda fram till en mer ekonomisk användning av transportbåtar, containers och även omhändertagande och destrueringar.

15 Man måste klarlägga om E Blombergs åberopande av patentintrång varit riktigt när det gäller kustbevakningens lån från den norska staten av Troilboom-länsa. Detta särskilt mot bakgrund av internationella överenskommelser om samarbete vid oljebekämpningsolyckor.

16 Gränsen mellan bekämpning och sanering är ointressant från kostnadssynpunkt, staten betalar kostnaden för båda skedena. Däremot är den intressant från både administrativ och operativ synpunkt.

Slutgränsen för saneringen är avgörande för totalkostnaden och initiativet av statens brandnämnd (SBRN) till en samrådsgrupp för prioritering av områden och för en enhetlig syn på saneringen är värdefullt och bör ges utrymme för fortsatt utveckling.

17 Saneringskonsults roll är oklar särskilt under bekämpningsskedet men även under saneringsskedet. Det bör klargöras vilken roll företaget skall ha. Det kan inte vara riktigt att staten skall betala saneringsarbetet utan att ha en kostnadskontroll nära där arbetena utförs. Det är rimligt att staten även är med och påverkar besluten.

18 Massmedia har givit en missvisande bild av operationernas utförande. Det är därför troligt att en samordning presstjänst skulle ha lett till en något objektivare massmediabehandling.

19 Det synes behövt att noggrant överväga i vilka situationer och vilken omfattning användningen av ovan personal skall ske. Detta särskilt mot bakgrund av den ovana personalens och att användning av ovana resulterar i att olja sprids vidare och ger en mer omfattande finansieringsinsats.

20 Utvärderingsarbetet har tyvärr inte givit vissa grupper tillfälle att på ett tillfredsställande och fullständigt sätt ge ifrån sig sina erfarenheter och synpunkter. Dessa grupper är frivilliga , anställda saneringsarbetare och värnpliktiga. Det är bl a på dessa människors erfarenhet, kunnande, engagemang och arbetsmotivation oljeberedskapen vilar.

De åtgärder som ovanstående slutsatser diskuterar är genomförbara inom nuvarande organisation. Åtgärderna synes kunna rymmas inom existerande anslag.